

BIBLIOTECA DE TRADICIONS POPULARS

MITOLOGIA
DE LA MAR

ASSOCIACIÓ
CULTURAL

JOAN
AMADES

PER

JOAN AMADES

BARCELONA : 1936

SÈRIE C

VOLUM XL

joanama

ASSOCIACIÓ
CULTURAL MITOLOGIA DE LA MAR

JOAN
AMADES

joanamades.cat

JUSTIFICACIÓ DEL TIRATGE

Del present llibre, n'ha estat feta una edició de quinze exemplars en paper japó, numerats a la premsa del número I al XV, i cent trenta exemplars en paper de tina, numerats a la premsa del número 1 al 130, els cinc més alts fora de comerç.

BIBLIOTECA DE TRADICIONS POPULARS

MITOLOGIA DE LA MAR

Exemplar núm. 130

ASSOCIACIÓ
CULTURAL

JOAN
AMADES

PER

JOAN AMADES

BARCELONA : 1936

SÈRIE C

VOLUM XL

joanamades

MITOLOGIA DE LA MAR

RESERVATS ELS DRETS
DE REPRODUCCIÓ

ASSOCIACIÓ
CULTURAL — LA MAR

En temps molt antics en el món no hi havia ni la mar ni rius, solament unes fontetes escasses insuficients a les necessitats de la humanitat. El qui tenia una d'aquestes fonts n'estava gelós. Un dia Jesús i sant Pere, quan anaven pel món, assedegats, trucaren a totes les portes d'una ciutat, car tothom els negava l'aigua, i solament una velleta els donà tota la que tenia. Jesús, agraït, li encomanà que quan no tingués aigua recorregués a ella, que li'n rajaria tanta com en voldria. Perquè dubtava de la virtut de la boteta la vella no en feia ús. Però un dia que n'estava molt necessitada, car el rei d'aquella terra, amo de la font, sols donava aigua el diumenge, es decidí a obrir la bóta, que començà a rajar i rajar tant, que la bona dona no sabia com deturar el raig. Aviat s'inundà la casa, la ciutat i la vall fins a formar una gran quantitat de rius i la mar. Tota la inhospitallària ciutat va inundar-se i restà submergida en la mar. Només es va salvar la velleta, que, previnguda del que

havia de passar, va enfilarse dalt d'un turó que va restar enmig de la mar com una illa i que prengué el nom de Trinitat, que era el de la velleta. No se sap on anà a parar la boteta, i mentre no se'n tanqui l'aixeta seguirà rajant i hi haurà rius i mar. Han fracassat els treballs per trobar-la i com que es creu que mai no serà trobada, mentre el món serà món hi haurà mar. ⁽¹⁾

Abans dels desencadenament del diluvi universal la mar no existia i es produí pel seu efecte. Les aigües de la mar són, doncs, les aigües del diluvi. ⁽²⁾

L'aigua de la mar durant molt temps va ésser dolça, però heus ací que hi havia dos germans, un de molt pobre i bo i un altre de molt ric i avar. Sempre que el pobre acudia al ric per demanar-li ajuda, el ric se'l treia del davant amb reganys. Un dia el pobre estava desesperat i anava a tirar-se a mar. Se li presentà una velleta que era la Mare de Déu i li preguntà què li passava. El pobre mariner li ho contà i la velleta li lliurà un molinet petit i li digué que amb aquell molinet podria obtenir tot el que desitjés dient-li solament :

Molinet, molinet, — fes el teu aferet.

El molí li donaria a discreció tot el que ell amb el pensament desitjaria. Quan n'estigués satisfet faria deturar el molinet dient-li :

Molinet, molinet, — estigues quietet.

El pobre pescador demanà una casa per a viure, i el molinet es posà a rodar i li construí una casa en un dir Jesús. Tot seguit demanà menjar, robes i mobles, i en pocs moments quedà satisfet.

Com que era molt bo i no sentia rancor pel seu ger-

mà, anà a énsenyar-li el molinet. El germà havia d'encendre foc. Van demanar al molinet que en fes, però en féu tant, que va cremar la casa de seguida ; li van demanar aigua, i en portà tanta, que a l'instant apagà l'incendi. Però, com que havien quedat sense casa, li demanaren que els en fes una altra i de seguida els la va fer.

La fama del molinet aviat va córrer per tot Barcelona i tothom anava a manllevar-lo. Molta gent s'hi va fer rica. Un dia un mariner que havia de portar un gros vaixell carregat de sal a unes terres molt llunyanes, per anar a les quals havia de passar per unes mars molt pobres de vent, va tenir la pensada de manllevar el molinet al pescador per fer vent. El pescador li deixà el molinet, però es descuidà de dir-li com ho havia de fer per a deturar-lo. Quan van passar per aquella mar van fer fer vent al molinet, i en va fer tant, que ben aviat la mar s'enfurí i féu balandrejar el vaixell fins a tirar-lo a fons. La gran quantitat de sal va salar tota l'aigua de la mar i en el lloc on es va ensorrar el molinet encara fa un vent tan fort, que la navegació hi és gairebé impossible, i des d'aleshores s'anomena el *Mar Ventós*. ⁽³⁾

El diable es proposà per tots els mitjans seduir sant Antoni i li envià una gran legió de dimoniots. Entre tots aquells diables n'hi havia dos de coixos, un de blau i un altre de vermell, que eren la mateixa esca del pecat. El sant es féu el propòsit de treure-se'ls del davant i els proposà de fer plegats un llarg viatge a l'altra banda del mar. Els diables li objectaren que els era difícil caminar perquè eren coixos i el sant els digué que ell tenia la propietat de volar i que ja els portaria a

coll-i-be. Al cap d'una estona que volaven sant Antoni féu expressament un esternut i de la batzegada caigué a la mar el diable blau i deixà tota l'aigua tenyida de blau. Més tard tornà a esternudar i féu caure l'altre diable, que també tenyí l'aigua de vermell, i d'ací que hi hagi una mar blava (la Mediterrània) i una altra de vermella (la Mar Roja). ⁽⁴⁾

La mar és reina i senyora d'ella mateixa i no tolera que ningú se l'apropriï; dóna tot el que té amb gran prodigalitat i desinterès; així bé ens diu el refrany:

A la mar — no hi ha teu — ni meu.

A la mar — tot és teu — i tot és meu.

Pescat o salvat, — el que treguis de la mar,
t'ho has ben guanyat — i la mar t'ho ha ben donat.

Hom creu de mal averany fer quelcom que pugui semblar una usurpació a la propietat de la mar. Els propietaris que tenen finques limítrofes a la mar, en fer escriptures no poden fer constar que confronten amb la platja, car és de la mar, i anomenar aquesta en un document de propietat voldria significar un domini damunt d'ella i es revenjaria i ompliria el propietari de dissort. Així els amos de finques d'indrets de la costa davanters a l'illa de Mallorca, en consignar-ne el límit marítim, diuen que no limiten amb la mar, sinó amb Mallorca, i els propietaris de finques que enfronten amb les costes itàliques donen Itàlia com a límit. ⁽⁵⁾

Quan el mar recula hom no s'ha d'establir en el terreny abandonat per l'aigua, car un dia o altre tornarà al seu nivell primitiu i arrasarà tot el que hi trobi. Els vells barcelonins repugnen d'anar a viure a la Barceloneta, car diuen que aquest barri està fundat damunt

de terrenys presos a la mar i que hom s'arrisca a trobar-se al mig de l'aigua vivint com en una illa, o que el mar arrasi les construccions. Un dels còleres que va sofrir la nostra ciutat durant el segle passat féu a la Barceloneta els més terribles estralls i la gent deia que era el començament del cataclisme que havia d'acabar pel domini de la mar damunt del barri i que la virulència de l'epidèmia n'era la primera manifestació. ⁽⁶⁾

Segons veu popular, en temps recents les aigües del mar havien arribat fins a indrets que avui se'n troben bastant separats. Hom diu que vora l'església parroquial del poble de Sant Boi de Llobregat hi havia fins fa poc temps unes grosses anelles de ferro que havien servit per a amarrar-hi els vaixells quan la mar arriba fins a les parets d'aquella església ⁽⁷⁾. Hom explica el mateix de l'església de Santa Eulàlia de Provençana ⁽⁸⁾, del terme de l'Hospitalet de Llobregat, i de l'esglésiola de la Mare de Déu del Port del barri de Port de la nostra ciutat ⁽⁹⁾. És remarcable que aquestes anelles es troben sempre situades vora d'esglésies. Hom també diu que el poble de Sarrià, veí a Barcelona, va ésser fundat en un sorral, circumstància que recorden el nom de la població i la petxina de l'escut. ⁽¹⁰⁾

El fons de la mar forma com una immensa cassola. A tota la vora hi ha una rampa suau que mena cap al centre del gran sot. Al fons de tot hi ha una ciutat immensa tota enllumenada d'una claror vivíssima de milers de colors i on sempre s'hi veu com si fos de dia. Hi viuen peixos i homes en barreja amical. Els peixos tenen les formes més estranyes i capritxoses que hom es pugui imaginar i tota la ciutat és una gran meravella. Els homes poden anar-hi i viure-hi sense necessitat de

menjar, car no hi senten necessitat corporal. Només s'hi pot viure un any, car just al minut que es compleix hom es mor. Per a anar en aquesta màgica ciutat no cal sinó baixar lentament per la rampa que des de qualsevol punt de la costa mena cap al fons de la mar. Pel camí hom troba milers de peixos i monstres de tota mena que llencen aigua pels nassos i enlluernen amb cent diverses clarors per tal d'espantar el qui es proposa arribar a la ciutat encantada. Hom no pot tornar-se'n pel mateix indret per on ha baixat; car tota la feram, que en anar-hi ha estat mansoia, de retorn mataria el qui hi ha anat per evitar que en propagués les belleses i que hi anés massa gent. Hom ha de tornar per un altre indret; millor per la part oposada. Cal que els qui hi vagin prenguin totes les mesures possibles per no perdre l'orientació i saber ben bé per on cal tornar. Un vell mataroní que hi havia estat en comptava les excel·lències i meravelles. Aquesta ciutat és anomenada *Malica* ⁽¹¹⁾, nom aplicat també a un terreny de poca fondària molt afavorit per la pesquera, que es troba en el golf de Lleó, vora Marsella, paratge molt conegut pels nostres pescadors.

És molt estesa la creença que al mig de la badia de Roses hi ha una gran ciutat enfonsada anomenada *Empúries*. En dies de festes es veu damunt de l'aigua la claror de les grans lluminàries i àdhuc se sent la música de l'orgue del temple. Hom assenyala certs indrets de la badia on és perillós de banyar-se; alguns s'han punxat amb l'agulla del campanar. Conten que el comte d'Empúries anà a guerrear contra els moros i féu presonera una mora bellíssima, de la qual es va enamorar i amb la qual tingué un fill. En càstig d'aquesta mala

acció, en tornar a casa seva trobà la seva ciutat enfonsada i engolida per la mar. ⁽¹²⁾

Els mallorquins i menorquins veuen submergida en la mar una gran ciutat anomenada *Peramea*, *Paradela* o *Troia*, segons els indrets. Hom creu veure-hi grans edificis amb torres i agulles, muralles, portals i la creuen una ciutat encantada sense saber la causa de l'encantament. Es desencantarà la nit de Sant Joan en què, sense saber-ho els uns dels altres, es trobin vora de la mar set Joans i set Joanes. ⁽¹³⁾

Hom considera l'aigua de la mar essencialment purificadora. Tota substància nociva que cau a la mar a l'instant és neutralitzada per l'aigua, que es pot beure immediatament sense la més mínima por. Els excrements sobretot, hom creu que són diluïts de seguida. Un refrany maldient diu:

Així et puguís veure desfet — com m... de mariner. ⁽¹⁴⁾

La gent de mar atribueix a la seva aigua tota mena de propietats remeieres i es troba en tota fórmula mèdica popular marinera. ⁽¹⁵⁾

Hom creu poder apaivagar la fúria de la maror tirant a l'aigua un gat negre. Cal apear a aquest recurs només en casos molt desesperats. És possible que aquesta creença recordi algun antic sacrifici, qui sap si humà. En canvi, hom creu que fa enfurir la mar tirar-hi el cos d'un difunt. El refrany diu.

Mort a l'aigua, — borrasca segura. ⁽¹⁶⁾

El fet de llençar a la mar un cos viu enclou una idea de sacrifici, però tirar-l'hi mort pot representar una ofensa que desencadeni la fúria de la divinitat pelàgica.

També hom creu que fa enfurir la mar i que provoca estralls en la navegació portar un borni a bord. Així a Mallorca diuen :

Patró que embarca un tort, — no acaba aquí sa mala sort. (17)

Ésser borni gairebé incapacita per a ésser mariner.

Hom creu que es pot apaivagar la mar si una dona ensenya a l'aigua les parts reservades. Diu el refrany :

La mar es posa bona — si el veu el c... d'una dona. (18)

En canvi, hom creu que la mar s'enfureix si una dona fa alguna necessitat directament a l'aigua (19).

La gent de mar estableix entre la mar i la dona un cert lligam ; hom també suposa dona la mar i li atribueix algunes de les desconsideracions que popularment hom aplica a la dona. Així diu el refrany :

La mar és femella — i traïdora com ella.

La mar, com la dona, — pren, però no dóna,

Amb la dona i amb la mar, — amb molt compte hi tens d'anar.

La mar i la dona — no són cosa bona. (20)

ELS PEIXOS

Hom creu que a la mar hi ha la mateixa organització que en terra i que cada peix té el seu càrrec dintre de la seva organització social. Així el poble explica els noms de certs peixos iguals al de dignitats i càrrecs terrals, com el d'*emperador*, *rei*, *bisbe*, *cardenal*, *capellà*, *comandant*, *alcalde*, *agutzil* i d'altres.

El rei viu en un palau encantat que hi ha en el fons de la mar i cada dia el van a visitar tots els peixos per

explicar-li el que han fet durant el dia i com van les coses de la mar, i ell els dóna ordres i instruccions. Aquest palau encantat es troba a la nostra costa, vora l'indret de Vilanova i la Geltrú, però a una fondària incalculable. Com que per visitar el rei vénen els peixos de tot arreu, per això a la Mediterrània es pesquen peixos de totes menes. (21)

El molar és el peix més gros de la mar. La seva forma és diferent de la de tots els altres peixos, sembla més aviat una grossa barca que un peix. Tot i ésser immensament gros, no és de témer, perquè les embarcacions li fan por i fuig quan en veu una. Expliquen que abans d'ésser peix era un pirata que empaitava, robava i tirava al fons tants vaixells com podia. Per poder-se acostar a les embarcacions sense ésser descobert construí una embarcació en forma de peix, a la qual els vaixells que la veien s'acostaven en lloc de fugir-ne per tal de veure si la podien pescar ; i sempre s'adonaven de l'engany quan ja no eren a temps a fugir. Tantes malifetes va fer, que cap patró no s'atrevia a navegar. Déu el va convertir en peix en forma de vaixell. Quan veu una embarcació fuig per no recordar el seu càstig (22). Per ponderar la força i la mida gegantina del molar diuen que d'un cop de cua tomba un vaixell i que llença uns bufets tan forts, que, si hom no és amatent a arriar veles, les infla amb tanta força i rapidesa que tomba una embarcació com una lleugera palla. Treu pel nas l'aigua que engoleix en caminar i llença uns raigs altíssims i tan abundants, que si cauen damunt d'una nau inunden la coberta i la fan enfonsar. Es menja un home com si res. Plora com un infant per tal d'enganyar. Si algun mariner, no advertint que

pot ésser el molar, en sentir el seu plor, creu que és un infant i es llença a l'aigua per salvar-lo, a l'instant és engolit pel monstre. ⁽²³⁾

Un dia convenia al rei de la mar de veure el molar, que és el peix més gros, i envià a cercar-lo per l'esparralló, que és el peix més menut. Aquest s'encarà amb el colós i amb to d'orgull li digué que comparegués aviat i que procurés no nedar tan pesadament i lentament com solia fer-ho. Les paraules ofensives del menut esparralló molestaren el gegant, que, altrament, es tenia per molt lleuger i bon nedador, i insultà l'esparralló, el qual, indignat, desafià a córrer el molar. La lluita no podia ésser més desigual. El cas fou aviat sabut per tota la mar i es produí una gran expectació per a veure el desenllaç de la prova. Els dos peixos es posaren a córrer desesperadament i amb quatre cops d'aleta el molar ja no veié l'esparralló; però, per por que no arribés a avançar-lo, el molar no parava de córrer. A cada moment es girava enrera per veure si veia l'esparralló, però ni als mils. Quan ja gairebé arribava a la meta, veié amb gran sorpresa que l'esparralló feia un bot pel seu damunt i arribava a lloc primer que ell. El molar no sabia què li passava. L'astut esparralló s'havia amagat sota una aleta del molar, que mentre corria el portava a coll sense saber-ho. Des d'aquesta feta per la mar és axioma que val més l'astúcia que la força. ⁽²⁴⁾

Temps era temps que les bèsties de la mar i les de la terra armaren gran guerra. Els peixos tingueren molt d'interès a saber els plans de lluita dels terrals a fi de poder-se'n prevenir i van enviar el cranc a fer l'espí. Mentre el cranc furava per sentir la conversa dels ge-

nerals dels terrals no es va adonar de la llagosta, que vigilava que cap enemic no s'acostés al lloc de la conversa, i, quan menys s'ho pensava, es sentí fortament agafat per les serres de la llagosta, que li serrà la testa. La dura experiència decidí els pobres crancs a caminar sempre més de recules per si mai el cas es repetia. ⁽²⁵⁾

Hom creu que l'orada es menja l'or que cau a la mar i va a depositar-lo en un punt molt allunyat on s'ha arribat a fer una grossa illa que constitueix el tresor de la mar. Per això mai no es treu de la mar cap objecte d'or. Per evitar que el prenguin, a la vora d'aquesta illa sempre hi ha temporal i fa un oratge que impedeix d'arribar-hi. L'or es presenta en forma de pedres plenes de marisc i rosegades per l'acció de l'aigua, que les fa lletges i sense cap atractiu. Si alguna de les poquíssimes persones que han pogut arribar en aquesta illa n'ha agafades, fins al cap de set anys no se li han tornat or. Les orades deuen el seu nom a llur condició de menjadores d'or i al bonic color daurat que les distingeix. L'únic or que tal com hi ha caigut ha pogut ésser tret de la mar ha estat dintre el ventre d'orades que se l'havien menjat en aquell moment. ⁽²⁶⁾

L'episodi de pescar un peix i trobar-li al ventre un anell o de portar-ne un a la boca és molt freqüent en la rondallística.

El lluç va ésser el primer peix que va conèixer la nova del naixement de Jesús i ho féu saber a tots els altres peixos. Per agrair-li aquest servei Jesús li concedí el do de poder ésser més gros que la seva mare i ben diferent. També fou el primer a conèixer el sacrifici de Jesús i igualment propagà la nova entre els peixos. La Mare de Déu li concedí el do de portar sempre al seu

damunt la seva imatge, i per això els lluços porten a l'interior del cap una pedreta anomenada *pedra de la Mare de Déu*, on, mirada a contraclaror, hom creu veure la fesomia de la Verge. ⁽²⁷⁾

Un dia el bacallà es passejava mar amunt i mar avall manant i disposant com si fos amo i senyor. L'entonament del bacallà va desplaure als peixos, que acudiren a llur sobirà. El rei cridà el bacallà i li digué imperiosament : — Tu, calla. — I des d'aleshores va callar i mai més no ha dit res. D'ací deriva el seu nom i el qualificatiu de *tall mut* amb què humorísticament és qualificat. ⁽²⁸⁾

ÉSSERS FANTÀSTICS

Habitava a la mar un enorme gegant, tan alt, que caminant pel fons li sortia el cap per damunt de l'aigua com si fos una gran illa. Quan s'enfuria i es posava a bufar feia anar de corcoll totes les embarcacions. De nit les naus prenien els seus ulls per fars per llur extraordinària brillantor. Amb les seves manasses agafava les embarcacions, per grosses que fossin, i se les menjava senceres, com un confit. La navegació era impossible. Tots els mariners es van avenir per matar un tan gran monstre. Van fer un vaixell tot de ferro massís i van procurar que el gegant se'l mengés ; no el va poder pair i morí d'un empatx. Hi ha qui diu que no és mort del tot i que de vegades encara espeterneja i fa uns bufets que alcen l'aigua molt enlaire i provoquen una maror impossible de combatre. ⁽²⁹⁾

És molt estesa la creença en la sirena, ésser femení

mig dona mig peix, posseïdor d'una gran bellesa. En les nits de bon clar de lluna surt a flor d'aigua, fins al cos, tota nua i amb la cabellera estesa, i sembla talment una dona que es banya. Habita un palau submarí ple de meravellosos i sorprenents encisos. Sent una gran atracció pels homes, que procura atreure's amb cançons deliciosíssimes, sovint acompanyades amb un instrument de corda. El cant de la sirena té una atracció immensa i és difícil de poder sostreure's al desig de seguir-la. El qui la sirena sedueix és conduït per ella al palau submarí, on esdevé marit seu ; hi gaudeix de vida rica i regalada, però es torna mig peix com ella i no pot tornar a la vida terrena.

La sirena era una donzella gallardíssima que vivia en un llogarret de la costa. Estava tan enamorada de la mar, que refusava tots els partits i deia que es volia casar amb la mar. Un dia amb una barqueta se n'anà molt endins i quan ja no veia terra s'emmirallà amb les aigües i caigué a la mar, d'on no ha sortit més, i es convertí en peix de cos en avall. Encara que es presenta nua, té uns vestits preciosíssims formats per tots els éssers marins més meravellosos i esplendents. Quan no pot atreure's un home que desitja, s'enfureix desesperadament i desencadena els temporals més terribles ; la fúria de l'aigua li arrenca petxines i altres elements diamantins del vestit, elements que després llença la mar a la platja i que la mainada va a collir amb avidesa per llur procedència. Són molts els gats de mar que diuen haver-la sentida i han fet popa a corre-cuita. ⁽³⁰⁾

Hi havia un ésser mig home mig peix conegut pel *peix Nicolau*. De petit era un noi molt afectat a la mar i es passava bona part del dia a l'aigua. Els seus pares

feien el que podien per desvesar-l'en. Quan fou gran que no el pogueren dominar, àvid de córrer món es llançà a la mar i nedà per totes les mars de la terra. Ell fou el qui, ben conegedor de totes les costes i de totes les mars més que cap peix, fou el primer a fer les cartes marines. Tant va nedar, que es convertí en peix de mig cos en avall. Quan era fora de l'aigua havia de tenir la part inferior posada dintre una grossa bujola; altrament, es podria com els peixos. Viure dintre una bujola d'aigua i no poder caminar era enutjós, i preferia més viure a l'aigua que a terra. Havia seguit tot el món llevat la badia d'Alcúdia, a Mallorca, tinguda per molt perillosa. Un dia es proposà explorar-la, car no s'avenia a desconèixer-la. Tothom li ho volia treure del cap, per ésser un lloc molt perillós. En Nicolau digué que, si al cap de tres dies no sortia i apareixia en l'aigua una taca de sang, això fóra indicatiu que li havia esdevingut un accident. En efecte, al cap de tres dies aparegué la taca de sang i mai més no s'ha sabut res d'ell. ⁽⁸¹⁾

Aquest mite és molt popular. En parlen diferents autors vells. Diuen que era sicilià i que el rei Anfós de Nàpols volgué veure fins on arribava l'enginy de nedador d'aquest personatge anomenat Collan i llançà a la mar una copa d'argent per veure si la trobava. Collan s'hi tirà i no en tornà a sortir. ⁽⁸²⁾

A la mar hi ha uns serpents enormes de més de vuitanta brases de llargada. Els agrada molt de prendre el sol i en dies ben assolellats es cargolen en espiral i neden plàcidament per damunt de les aigües. Són tan grossos, que semblen talment una illa. Hi ha hagut molts vaixells que s'hi han acostat; però la serp s'ha descargolat

i s'ha menjat la nau i la tripulació. Una vegada una fragata catalana que anava a Amèrica es topà amb un serpent marí que en veure la nau es redreçà i es penjà de la crosseta de l'arbre mestre. Tota la tripulació, esporuguida, s'amagà i no gosà sortir fins després d'un parell de dies, passats els quals, en sortir i veure-la encara, tornaren a tancar les escotes. Al cap de dos dies més encara la hi trobaren. No se n'anà fins que la nau, que no deixava de navegar, fou prop de terra. ⁽⁸³⁾

Hi ha una mena de peix que es diu *simonet* que té tota la forma d'un homenet molt petit i que neda més de pressa i amb més lleugeresa que tots els altres peixos. Expliquen que una vegada uns mariners van trobar una illa abandonada molt gran i molt ben assolellada; se'n van agradar i s'hi van establir. Van fundar-hi un poble petit, però que molt aviat va ésser gran. Quan ja feia molts cents anys que s'hi havien establert, la terra va començar a bellugar-se i a fer caure totes les cases, fins que un dia es va capgirar tota l'illa. Tots els habitants van anar a parar a mar i es van convertir en peixos, que, espantats perquè la terra es tombava, van fugir corrents i encara no han parat de córrer i han quedat que ni són peixos ni persones i tenen de peix i de persona; la terra on van desembarcar els navegants no era una illa, com suposaven, sinó un peix immens que dormia i prenia el sol. Va dormir molts cents anys i quan es va despertar i es va bellugar va fer caure tot el que tenia al damunt. Per això la gent de mar creuen perillós d'establir-se segons a on, i sobretot en illes, per por que es repeteixi el cas dels *simonets*. ⁽⁸⁴⁾

LA NAVEGACIÓ

La gent de mar creuen en l'existència d'un vaixell fantasma que navega sempre sense parar mai ni sense tocar mai a terra. És un veler de casc negre i veles negres, sempre inflades pel vent, encara que faci molta xitxa. Sempre es veu cap a l'horitzó i molt lluny de terra. Porta per distintiu una senyera negra amb una calavera al mig i també en porta una de pintada a la popa. Dels pals, en lloc de gallardets, en penjen ossamentes humanes descarnades i menjades pels corbs. De nit es veu tot enllumenat per una claror sinistra i com de cementiri. Topar-se amb aquest vaixell és averany terrible de naufragi i de mort segura abans de vuit dies. No subsisteix ningú dels qui l'han vist, car han mort negats. Els ocells marins en veure'l fugen espaordits; veure per la mar un volt d'ocells volar esbojarradament és averany que han vist el vaixell fantasma, i cal fer els possibles per evitar de trobar-s'hi, si bé això es fa difícil, car mai no se sap per quin indret de l'horitzó es pot presentar. Hom creu que embarcant-se en divendres, el dia de Nadal, els dies sants, o començant en aquest dia una travessia molt llarga i important, es topa amb el vaixell fantasma. ⁽⁸⁵⁾

La tradició explica l'origen d'aquest vaixell de diferents maneres. Hi havia un patró molt descregut que posava obstacles que la seva gent celebressin les diades assenyalades i feia befa de llurs creences religioses. Un any el dia de Nadal s'escaigué el vaixell a Vilassar i un dels mariners manifestà el seu ferm desig de baixar en terra per assistir a la missa del gall. El patró i alguns mariners volgueren acompanyar-lo amb el propòsit de burlar-se d'ell i de l'acte al qual assistia. Si bé intentaren

fer befa de la missa, no els fou possible, car una força desconeguda els ho va privar. Acabada la cerimònia tornaren tots a bord menys el mariner creient, que sentí escrúpol de seguir en companyia d'una gent tan descreguda. Així que el patró i els qui havien baixat a terra foren a bord, la nau per ella mateixa féu via i mai més no ha parat de navegar. Els tripulants perderen les carns i esdevingueren esquelets, que treballen frenèticament fent la maniobra de nit i de dia sense mai parar. ⁽⁸⁶⁾

Una altra tradició explica que el vaixell fantasma és la nau del famós pirata Barba-roja que havia portat el pillatge i la mort per totes les mars i que deia que no donaria la seva carrera per llesta fins que hagués comès mil assassinars. Quan només li'n mancava un per assolir el nombre desitjat, cregué que havia de donar al seu darrer crim un caràcter solemni i pensà matar un sacerdot mentre celebrava. Un diumenge al matí baixà amb la seva ferotge gent a un llogarret costaner. Si fa no fa a l'hora de celebrar l'ofici, entrà al temple i matà el sacerdot al moment en què elevava el Sagrament, que prengué junt amb el sagrari i el tirà al mar. Per aquest sacrilegi està condemnat a haver de voltar mentre el món serà món, i la seva nau, en lloc de fer-se vella, cada dia és més nova i cada dia navega amb més rapidesa i fúria. ⁽⁸⁷⁾

Una altra tradició conta que el rei nòrdic de Cornualles, desitjós d'acabar la pirateria de les mars nòrdiques, envià un dia unes naus amb un exèrcit d'onze mil soldats a combatre els pirates. L'exèrcit anà a llur país i tot ho devastà. La terra d'aquella mala gent era gemada i el cabdill de l'expedició cregué convenient d'establir-s'hi i fundar-hi un poble. Envià un misatge al seu rei mani-

festant-li el seu desig i demanant-li que els fossin enviades onze mil donzelles, una per a cada expedicionari, amb les quals formarien onze mil famílies i poblarien aquell terreny. Semblà bé al rei la idea del cabdill i cercà les donzelles, que, capitanejades per la seva pròpia filla, la princesa Úrsula, s'embarcaren cap a la terra conquerida. Una forta tempestat llançà les naus amb les donzelles cap a les costes holandeses, habitades aleshores per gent salvatge, que en veure aquell bé de Déu de noies assaltaren les naus per fer-ne presa. La princesa Úrsula cridà les companyes i els aconsellà que es deixessin matar abans de caure en mans d'aquella bàrbara gent, i totes foren assassinades. Un mariner que pogué escapar-se de l'estrall pogué arribar a Cornualles i explicà al rei el succeït. El monarca armà un gros exèrcit que amb una gran flota anà cap a Holanda i féu una terrible matança entre els seus bàrbars habitants. S'apoderà de llurs naus, penjà dels arbres els reis i cabdills d'aquella mala gent i avià mar endins les embarcacions, que encara segueixen voltant en expiació del crim. Les donzelles foren santificades i són conegudes amb el nom de les onze mil verges. Llurs cossos foren recollits i arreu del món catòlic se'n van enviar relíquies. A Barcelona n'hi ha bastants, àdhuc de santa Úrsula, la princesa que les comandava. ⁽⁸⁸⁾

Una altra tradició explica que uns pirates o lladres de mar una vegada foren sorpresos per un fort temporal que els va llançar la nau a unes costes de gent salvatge i que ells creien inhospitalària. En lloc d'ésser caçats i maltractats, com esperaven, foren ben acollits i tractats amb tot respecte. Quan hagué passat el mal temps i decidiren marxar, convidaren el rei d'aquell país a visitar la nau, car mai no havia vist cap vaixell de la

vora. Quan el monarca fou a bord, el patró manà que el vaixell fes vela, s'emportaren el rei en terra d'esclaus i se'l van vendre a un marxant d'esclaus per quatre xavos. El pobre rei, convertit en la miserable condició d'esclau, treballà durant molts anys en les feines dures pròpies dels servils i rebé tots els maltractes a què aquests desgraciats solien estar sotmesos. Passaren molts anys i un dia pogué escapar-se. Terres i països a través i passant mil penalitats, pogué tornar al seu país. El temps i les penes l'havien canviat tant, que no fou reconegut. S'assabentà del dol del país per la seva pèrdua i de l'esperança que tenien que un dia tornaria. Es donà a conèixer i fou restituït al tron. El bon home estigué molt satisfet de la seva sort, però li dolia el perjudici que havia causat al seu amo escapant-se-li i fent-li perdre els diners que havia pagat pel seu esclavatge.

Van passar molts anys i el vaixell pirata tornà altra vegada a ésser llançat a les costes d'aquella terra per la fúria del temporal. La tripulació temia desembarcar per por d'ésser reconeguda, però la fúria dels elements la hi va obligar. Presentats al rei com a presoners, els va reconèixer i els va tirar en cara llur crueltat, però els va perdonar i els lliurà la quantitat que havien cobrat per la seva venda amb l'encàrrec que anessin a tornar-la al qui havia estat el seu amo. El gest de noblesa del rei no fou ni comprès ni agraït pels pirates, que el cregueren un estult i beneït i es feren el propòsit de fer-lo una altra vegada presoner. De nit i d'amagat feren cap al palau i s'apoderaren del monarca. La mar, que era plàcida, s'avalotà de tal manera, que el patró pirata no es veié amb coratge per a fer-se a la mar. Es-

peraren molt temps per veure si la maror passava; però, al contrari, a cada moment es feia més forta i imponent. Segons una vella creença marinera, de la qual parlem en un altre indret d'aquest llibre, la fúria de la mar es pot apaivagar tirant-hi un home viu, i els pirates decidiren llançar-hi el pobre rei. Així que el seu cos hagué tocat l'aigua la maror parà, però es desencadenà un terrible vent que empenyé la nau mar endins sense govern, i encara avui va a la deriva, empesa per un vent furiós només sentit per la seva tripulació el qual no la deixa deturar i només infla les veles del fatídic vaixell. (39)

Una altra tradició diu que el vaixell fantasma era la nau de què es servia sant Pere abans d'abandonar la pesca per entrar al Sant Col·legi, i per aquest motiu és anomenat també *barca de sant Pere*. Segons la tradició, els companys d'ofici del sant apòstol veieren amb mals ulls que abandonés la pesca per consagrar-se a predicar, i es feren el propòsit de perseguir-lo. S'apoderaren del vaixell i es lliuraren a la persecució del sant. Hom diu que, el vaixell, el tripula l'Anticrist i que de vegades es presenta com encès i rodejat de grans flames. Es creu que vaixell i tripulació estan maleïts perquè perseguien i combatien la llei de Crist. (40-41)

A l'indret on la mar i el cel s'ajunten hi ha una gran illa tota d'or massís. Qui pugui arribar en aquesta illa veurà molt a la vora el punt on s'acaba la mar i on comença el cel i podrà adquirir un gran do, segons quin sigui el grau de la seva ardidesa. Si desembarca a l'illa per la part d'ençà, podrà agafar tant or com vulgui i sempre més la sort li somriurà. Si travessa tota l'illa, en lloc d'un ferreny i colrat mariner, esdevindrà una

agraciada donzella plena de joventut, bellesa i gallardia. I si arriba fins al punt just on acaba la mar i comença el cel, esdevindrà immortal amb la mateixa energia i corpulència que tingui en el moment de l'empressa. Per a arribar en aquest punt hom topa amb nombrosos i grossos impediments. Molt i molt abans el corrent sobtat i ràpid d'un gran nombre de remolins llença les naus contra les cantelludes penyes d'uns esculls esgarrafosos. Aquest paratge està poblat per terribles serps marins que es precipiten damunt de les embarcacions, i si són petites, de molt lluny les xuclen amb llur alè i se les empassen ràpidament. També hi ha un pop gegant amb més de cent cames llarguíssimes que, des de molt lluny i sense ni tan sols veure'l, engrapa les embarcacions i amb els seus tentacles les esclafa. A part de tot això, hi regna sempre un vent terrible que desencadena furioses tempestes que fan impossible la navegació. Es diu de molts ardits patrons que han intentat anar-hi, però molt abans d'arribar als esculls ja han reculat de por pels xiulets dels serpents. S'explica d'un patró que féu cobrir tota l'obra morta de la nau i tota la murada d'esmolades fulles de ganivet i també en posà un gran nombre als arbres de la nau. Fou prou expert per a sortejar els esculls i els corrents dels remolins. En ésser engolit per un serpent, els ganivets dels arbres li van tallar el ventre i la nau seguí navegant. En agafar-la les cames del popàs, es van fer en mil bocins tallades pels ganivets i la nau féu via enllà. Però el temporal que trobà fou tan terrible, que no pogué passar endavant i se n'hagué de tornar.

Hi ha una variant que explica que un patró ardit volgué arribar fins a veure el lloc on la mar i el cel es

tocaven, empresa que en aquells temps es considerava com la de més ardidesa entre la gent de mar. Navegà set anys seguits, sempre en línia recta i sense deturar-se ni un dia, i just el dia que complia els set anys, féu cap al mateix port d'on havia sortit. Descobrí que la terra era rodona i que sense saber-ho havia donat la volta al món. (42)

Conten que temps ha hi hagué una terrible guerra i que el sentimentalisme femení era un entrebanc pel bàrbar aferrissament de la brega. Hom va embarcar les dones en vaixells i les va portar a una terra molt llunyana des d'on no poguessin tornar a les seves llars. Elles, però, provaren de fer-se naus, però no tingueren prou enginy. Els navegants tenen per molt perillós d'acostar-se o d'anar a parar inesperadament en aquesta terra, car les dones s'apoderen tot seguit dels homes. Embalsamen els cadàvers i, com si fossin sants, els posen als altars i els adoren. S'apoderen de les naus que voregen la costa, per tal de veure si poden fugir; però, com que les dones no saben de governar naus, acaben per tirar-les a fons o per abandonar-les. Entre gent de mar és creença arrelada que les dones no serveixen per a dirigir vaixells ni per a fer la maniobra. (43)

Hi ha una illa molt petita que hom anomena *l'illa de Judas* i que no se sap bé on para, perquè de vegades se la topa en un indret i altres vegades en un altre i diuen si navega com si fos una embarcació. Aquesta illa dóna a una de les boques de l'infern; per aquesta boca surt Judas a la terra cada setmana al punt de les dotze de la nit del dissabte i hi resta fins al punt de la mateixa hora del diumenge. Hi surt també la majoria de les festes assenyalades de l'any, sobretot les relacio-

nades amb Nostre Senyor, dies sants, Corpus, Nadal i d'altres. Judas, pel seu pecat, fou condemnat a romandre eternament a l'infern, però se'l deixa sortir a fruir unes hores setmanals de la llum de la vida terrena. Judas és alt com un gegant, va completament nu i té el cos cobert de llargs pèls com un ós. De vegades pesca, sempre es situa damunt d'un cim rocós de l'illot i de cara al sol, el qual pren amb gran fruïció. És remarcable que sempre que Judas surt a la terra fa bon sol de dia perquè el pugui prendre i de nit fa bona lluna i un oreig fresc. Crida els mariners que passen per la seva vora i els explica la seva història, composta per un enfilall de crims i monstrositats que fan feredat; se'n sent penedit i agraït a Jesús, perquè, malgrat el mal que li va fer, li concedeix unes quantes hores setmanals d'esbarjo. Entre gent de mar, passar per vora d'aquesta illa imaginària és tingut com un terrible averany que pren molta més força si el cas esdevé en divendres. La tradició catalana diu que la malastrugança atribuïda al divendres té origen en ésser el dia que nasqué Judas (44). La tradició d'una illa on Judas va periòdicament és universal.

Hom també parla de la *Terra de la pedra imant*, on totes les pedres tenen poder d'atracció damunt del metall. Les naus no s'hi poden acostar; des de molt lluny la pedra atreu tot el metall de l'embarcació i la nau resta desfeta, car les fustes es desclaven. Per evitar que restin desfets els vaixells que pensadament s'hi acostin, moltes brases mar endins hom ha fet una gran barrera tot al llarg de la costa. Hom només pot anar en aquest país nedant o amb barques petites fetes de roba. Els seus habitants o els forasters

que hi van no poden calçar sabates, perquè els claus s'agafen fortament a terra i els fan impossible de caminar. Van descalços o amb espadnyes, han de menjar amb culleres de fusta i servir-se per a cuinar d'estris precisament de terrissa. S'afaiten amb bocins de vidre i escriuen amb plomes d'oca. Les dones, per a cosir, en lloc de servir-se d'agulles es serveixen de fulles de pi i, per didal, de closques de gla. ⁽⁴⁵⁾

Hi ha una terra on la gent són mig peixos mig persones i les dones sobretot estan posseïdes d'una gran bellesa. Una vegada un capità de Mataró va haver-hi d'anar. Es va enamorar d'una dona i d'amagat se la va emportar. Li era molt difícil poder-la mantenir, perquè havia de passar-se unes quantes hores dintre de l'aigua. El marit, gelós, féu construir dintre de la barca com una grossa peixera ben tancada, amb barrots de ferro perquè no se li escapés. Amb aquesta dona tingué quatre fills, que, com la mare, eren mig homes mig peixos. Era més plaent a ella la vida de peix que la de persona i sempre furgava per poder-se tirar a la mar; però el seu marit de cap manera no ho volia, perquè tenia por que no tornaria a bord. Un dia, aprofitant un descuit del mariner, s'hi va tirar; els seus fills la van seguir i es van enfonsar tant, que els treballs del seu marit i de la tripulació per pescar-los van ésser inútils i mai més no en van saber res. ⁽⁴⁶⁾

Hom parla d'una illa que es troba en el mar gran (l'oceà), els habitants de la qual tenen la propietat de no morir-se mai, però estan mancats del do de la reproducció. Fa anys i panys que hi ha sempre el mateix nombre d'habitants. Senten gelosia de llur ma-

nera d'ésser i no admeten forasters, els quals esquiven a maltractes. Cada cent anys el dia de Nadal consenten l'acolliment d'un foraster, que en passar a formar part de llur comunitat adquireix llurs condicions. Però el foraster que es presenta a l'illa el dia de Nadal abans de passar cent anys del darrer entrat, es mor a l'instant. Es conta de molts mariners atrevits que hi han anat aquest dia i s'han mort per no haver encertat l'any de gràcia. ⁽⁴⁷⁾

Hi ha una terra on la gent són tots gegants dels més alts i grossos. Una vegada, sense saber-ho, hi va anar un vaixell i en veure aquella gentassa els mariners van agafar por i de seguida van fugir. Inadvertidament va restar un mariner en terra que no sabia pas com fer-s'ho per a escapar-se. Vora de la mar va trobar una sabata vella d'un d'aquells gegantassos, s'hi va embarcar com en un vaixell dels més grossos i va arribar a Barcelona més aviat que els seus companys, que navegaven amb un gran vel. ⁽⁴⁸⁾

Hom també parla d'una terra on la gent és menuda menuda. Una vegada va atracar-hi un vaixell. En veure aquella gent tan menudíssima cregueren que no en podien treure cap partit i al cap de poca estona van hissar veles. A un dels tripulants, li caigué la pipa a terra, on restà una bella estona, la suficient perquè se li amaguessin dintre el buc unes quantes famílies d'aquella gent, desitjosa de córrer món. Quan foren a bord i lluny de terra el mariner sentí una cridòria dintre la butxaca; la mirà i veié amb sorpresa tot un poble de gent establert dintre la pipa. Aquella bona gent s'alimentaven d'una manera molt diferent

de la nostra, cap dels menjars que els oferiren a bord els foren plaents i al cap de pocs dies moriren tots. ⁽⁴⁰⁾

El diable no parava de presentar-se a sant Francesc per temptar-lo. Un dia el sant, per treure-se'l del davant, li digué que si volia el menaria cap a un indret on tenia reunit un fabulós nombre d'ànimes pecadores, entre les quals podria fer un gran estrall. El diable, tot cofoi, es disposà a seguir el sant, el qual l'embarcà en una nau tota esbalandrada i el menà cap a una illa mediterrània abandonada, al mig de la qual hi havia un castellet gairebé enrunat on digué que tenia tancades les ànimes. Quan hagueren desembarcat, el sant digué al diable que s'havia oblidat les claus del castellet i li proposà que l'esperés mentre ell les aniria a cercar. Vora les costes italianes hi ha un illot rodejat de seques i esculls anomenat *Illa del Diable*, on la gent de mar diuen que viu l'esperit maligne, que es passa el dia albirant l'horitzó per veure si veu passar alguna nau; quan en veu una pregunta furiós als mariners: — Que coneixeu en Barbasses? Si el veieu digueu-li que encara l'espero. — Veure el diable i ésser objecte de la seva pregunta és un averany terrible per als navegants, els quals procuren passar ben separats de l'illot. El sant, per riure's del diable, cada any pels voltants del dia de la seva festa, amb el cordó de frare que porta venta una forta cordonada al cel i els núvols tots es sotraguen i produeixen borrasques i tempestats terribles. Hom també diu que les alteracions atmosfèriques pròpies d'aquest moment de l'any són produïdes pels renecs del diable en veure's burlat. La gent de mar creuen que no passa cap any sense que el sant doni el cop de cordó i són

temudes les tempestes dels voltants de Sant Francesc ⁽⁵⁰⁾. També en provoca portar dones a bord si no són en qualitat de passatgeres. ⁽⁵¹⁾

Portar gats a bord dóna ventura, que augmenta si són negres i molt més encara si són nascuts a bord. Era costum de les velles naus portar a bord una parella de gats negres i protegien llur cria tant com podien ⁽⁵²⁾. Entre gent de mar és general sentir un profund respecte pels gats i tan sols una lleu desconsideració per aquestes bèsties ha donat lloc a baralles i antipaties entre mariners i terrassans. ⁽⁵³⁾

Com vam dir en el volum XXXVI de la present BIBLIOTECA, és creença arrelada que no pot mancar pa a bord, car si n'hi mancava sobrevindria una gran dissort. Per evitar que això passi el mestre d'aixa en construir la nau posa un rosegó de pa a la cavitat que fa el calcès de l'arbre amb el paramitjal. És corrent que sigui la muller del qui fa construir el vaixell qui faciliti el pa; però, quan no és així, l'hi posa el propi mestre d'aixa. Entre mariners també és corrent de posar un bocí de pa dintre la caixa del bagatge. Amb el mateix sentit hom també posa diners a la cavitat del paramitjal ja citada. Vegeu el que sobre el sentit d'aquests diners diem en el volum XXXII de la present BIBLIOTECA.

Hom no pot anomenar el mot *serp* a bord, car fa tombar les barques. En un estat molt primitiu de cultura hom creia que els esperits dels difunts prenién forma de serp. Anomenar aquest animal equival, doncs, a invocar l'esperit d'un mort, que s'enutja i s'esbrava fent tombar la barca. Hom també creu que fa tombar les barques posar el pa al revés o cap per avall. Les

famílies dels mariners posen molt compte a no tombar un pa.

Hi havia un famós pirata moro que era l'estrall de la mar. Tenia un estel que el protegia que només sortia quan hi havia d'haver maror i temporal. El pirata es prevenia amb temps de tota mena de perills dels elements i resultava un gran navegant. Encara avui la nostra gent de mar assenyalen l'*Estel del Moro*, que surt només dues vegades l'any, cap al final de la costa, vers migjorn i un xic decantat cap a garbí. La seva presència és tinguda com a averany de forta maror i tempesta. Es veu sempre arran d'aigua. El famós bandoler alarb Brijant, que fou l'estrall de la Mediterrània durant l'Edat Mitjana, és possible que sigui el protagonista, el record del qual ha deixat rastre en el refranyer. L'estel pot ben ésser *Canopús*, que reuneix les condicions assenyalades per la veu popular. ⁽⁵⁴⁾

La gent de mar senten una gran temença pel fenomen anomenat *Foc de Sant Elm* i popularment *Llum de Sant Elm* o simplement *Sant Elm*, foc follet que en les grans tempestats es posa en llocs erectes i aïllats, en mar, a la punta dels arbres de les embarcacions. El fenomen es produeix només en casos de tempestes molt fortes, a la fúria de les quals va sempre associada la por. Hom té llur presència com a averany funest i creu que pot captar-se la seva simpatia fent un absolut silenci, precisament quan més necessària és la paraula per a ben ordenar i dirigir la maniobra. Hom creu que el brogit del parlar enutja el foc follet i que aleshores deixa el cim dels pals per baixar a coberta; que això es produeixi és averany infalible de la pèrdua de la nau. Havia estat costum que hom lligués el timó per

assegurar-ne la immobilitat i que hom abandonés l'embarcació a mercè dels elements, amb la creença que el foc follet la menava i guardava ⁽⁵⁵⁾. El refranyer diu:

Mestaler vermell, — lliga el timonell.

Hom suposa el fons de la mar ple de diables i la maror és produïda per llur baralla i llur fúria. Sembla que són diables diferents dels de la terra i que podríem qualificar de *marins*. Són blaus i no vermells, com els diables terrassans. Les dues cançons següents ens parlen d'aquests diables marins.

El barco estava perdut,
estava a punt d'enfonsar-se.
Ja demana al Déu del cel
i a la Verge sobirana,
ja demanava a la Verge
que l'ajudés a salvar-se.

— Quan jugaves a n'els daus
massa bé que renegaves,
maleies Déu del cel
i la Verge sobirana. —

Ja reclamava al dimoni,
el de més al fons de l'aigua,
ja reclamava al dimoni
per a veure si el salvava:

— Jo la vida et salvaré,
però em tens de donar l'ànima. —

L'ànima, la dóna a Déu
i el cos a la mar salada. ⁽⁵⁶⁾

La ciutat de Barcelona
n'és molt fresca i regalada.
N'hi havia un cavaller,
un cavaller i una dama,
festejaven d'amagat,
d'amagat dels seus pares.
El seu pare ho va saber;

en una torre l'ha tancada,
l'ha tancada en una torre
de l'altra banda de l'aigua.
El cavaller cada dia

anava a visitar la dama,
hi anava amb un vaixellet,
un vaixellet d'or i plata.

La dama totes les nits
treu un fanal en ventana
per guiar-ne el cavaller
i el vaixellet que comanda.

Una nit de llamps i trons
la mar estava molt brava;
el cavaller roda el timó,
però el vaixellet no avança.

La dama espera que espera
tota sola a la ventana;
passen hores, passen quarts
i el cavaller no arribava.

Ja veu venir el vaixellet
que el seu amor li portava.

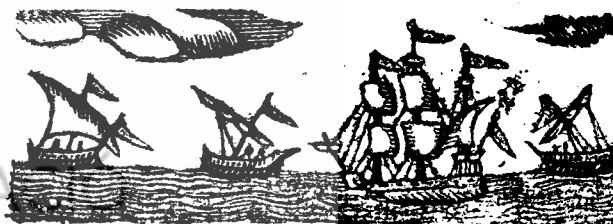
— Déu vos guard, el meu amor,
molt me dol vostra tardança,
gairebé m'heu fet pensar
que m'havíeu oblidada.

— No és així, la meva amor, al diable de la mar,
no és així, la noble dama: el que ajuda a passar l'aigua;
per poder-vos veure a vós de veure-us, prou us he vist!
m'he tingut de dar al diable, prò tinc l'ànima damnada. (57)

NOTES

- (1) Joaquina Coll, dita la Neua, calcetera, de Barcelona. 1912.
(2) Segons el nostre pare, Blai Amades, serraller, de Bot.
(6) Maria Marc, calcetera, de Barcelona. 1912.
(4) Ramon Perera, escultor, d'Arbeca. 1920.
(5 i 6) El Guinyanyo, mariner, de la Barceloneta. 1910.
(7) En Patuel, pagès, de Sant Boi de Llobregat. 1921.
(8 i 9) *Joan Amades*: Excursió llegendària pel Pla de Barcelona. Barcelona, 1985, pàgs. 11 i 106
(10) *J. Amades*: Heràldica i Toponímia. Barcelona, 1936, pàg. 88
(11) El Guinyanyo, ja citat.
(12) *J. Amades*: Ciutats de llegenda. Barcelona, 1938, pàg. 5.
(13) *Francesc Camps i Mercadal*: Folklore menorquín. Maó, 1917, vol. II, pàg. 57.
(14) El Guinyanyo, ja citat
(15 a 17) Segons el nostre oncle, Vicenç Amades, dit el Maiet i el Mitja lluna, mariner, de Prat de Comte. 1911
(18 i 19) El Guinyanyo, ja citat.
(20) Vicenç Amades, ja citat
(21) Segons una pescadora vilanovina, el nom de la qual ignorem. 1921.
(22) Segons el Pastafang, mariner, de Mataró. 1922.
(23 i 24) Joan Raban, mariner, de Cadaqués. 1921.
(25) Segons un mariner de Roses, el nom del qual ignorem. 1921.
(26) Pere Seró, comerciant de vi, de la Figuera. 1908.
(27) Maria Alzina, mitjaira encantista, de Gelida. 1916.
(28) La Maria dels trossos, encantista, de Barcelona. 1916.
(29) El Pastafang, ja citat.
(30) *J. Amades*: Éssers fantàstics. Barcelona, 1927, pàg. 70
(31) El Guinyanyo i Vicenç Amades, ja citats. — *Antoni Alcover*: Aplech de Rondayes mallorquines. Palma, vol. V.
(32) *Luis Montoto Rautenstraugh*: Personas, personajes y personillas que corren por las tierras de ambas Castillas. Sevilla, 1922, vol. II, pàgina 220. — *Pedro Mechia*: Silva de varia Lección. — També en parla extensament Feijoo.
(33) Vicenç Amades, ja citat.
(34) El Pastafang, ja citat.
(35) Vicenç Amades, el Guinyanyo, el Pastafang i Joan Raban, ja citats.

- (36) Segons un patró de Vilassar de Mar, el nom del qual ignorem. 1921.
(37) Joaquina Coll, ja citada — *Francesc de Paula Capella*: Leyendas i tradiciones. Barcelona, 1922, vol. II, pàg. 188.
(38) El Màrius, patró de barca, de la Barceloneta. 1910.
(39) El Guinyanyo, ja citat.
(40 i 41) Vicenç Amades, ja citat.
(42 a 44) Vicenç Amades, ja citat.
(45) Josep Bernet, serrador, de Barcelona. 1910.
(46) El Guinyanyo, ja citat.
(47 a 49) Vicenç Amades, ja citat.
(50) Joaquina Coll, ja citada.
(51 a 52) Vicenç Amades, ja citat.
(53) Eulàlia Rosell, de Vilanova i la Geltrú. 1919
(54 i 55) *J. Amades*: Astronomia i Meteorologia populars Barcelona, 1980, pàgs. 109 i 164.
(56) Segons la nostra mare, Teresa Gelats, calcetera, de Barcelona.
(57) Teresa Valero, captaire, de Barcelona. 1917

ASSOCIACIÓ
CULTURAL

JOAN
AMADES

AQUEST LLIBRE ENCLOU UNA MICA DE L'EMOCIÓ POÈTICA
QUE LA MERAVELLA DE LA MAR FA SENTIR A L'ESPERIT
DELICAT I SUBTIL DEL NOSTRE POBLE. VEIÉ LA LLUM
L'ANY MCMXXXVI. FOU COMPOST I ESTAMPAT A
LA IMPREMTA LA NEOTÍPIA DE LA CIUTAT DE
BARCELONA, REGINA I PERLA DE LA MAR.
ES COMENÇÀ PER LA CANONITZACIÓ
DE SANT RAMON DE PENYAFORT,
ADVOCAT DELS PESCADORS I
MARINERS BARCELONINS,
I RESTÀ ENLESTIT
PER SANT ELM,
PATRÓ DE LA
GENT DE
MAR

joanamades.cat

ASSOCIACIÓ
CULTURAL

**JOAN
AMADES**

joanamades.cat